

Zó krijg je samen zicht op jongeren

Om risicojongeren en jongeren die dreigen af te glijden naar criminaliteit goed in beeld te hebben of krijgen, is het nodig dat de procesregisseur van de afdeling openbare orde en veiligheid (OOV) van de gemeente en de partners in het netwerk die een rol hebben in de aanpak van jeugdgroepen goed samenwerken. Wil je succesvol zijn in je aanpak, dan is dit van doorslaggevend belang. De bouwstenen geven hiervoor duidelijke handreikingen.

Ook de signalering moet op orde zijn of komen. Hoe een goede signaleringsroute eruit ziet, staat bij signalering.

Tot slot staan de rode vlaggen helder opgesomd onder risicosignalen.

Deze handreiking is vooral gericht op procesregisseurs OOV die samenwerken met partners die betrokken zijn bij het werkproces problematische jeugdgroepen en groepsgedrag (het 7-stappenmodel). Natuurlijk is deze informatie ook bruikbaar voor andere partijen die met jongeren te maken hebben, dus we spreken ook die professionals aan. Want signaleren doe je samen!

Voor de gegevensuitwisseling gelden voor de afzonderlijke partijen de algemene uitgangspunten die voortvloeien uit de privacywetgeving (o.a. AVG). De concrete mogelijkheden die partijen hebben om persoonsgegevens te kunnen delen en ontvangen zijn afhankelijk van hun wettelijke taken en bevoegdheden die in sectorspecifieke wetten (zoals de Gemeentewet, Leerplichtwet, Jeugdwet, Wmo, Wet politiegegevens) zijn opgenomen. Voor de betrokken partijen bij de aanpak van jeugdgroepen zijn de grondslagen beschreven in het Modelconvenant jeugdgroepaanpak, waarin ook de mogelijkheid tot het voeren van een gezamenlijk casusoverleg staat benoemd.

Deze handreiking is gemaakt in opdracht van het Ministerie van Justitie en Veiligheid als onderdeel van het actieplan Wapens en Jongeren. Het geeft partners handvatten om met elkaar vroegtijdig te signaleren en in te grijpen. Zodat jongeren op tijd op het juiste spoor terecht komen.

Bouwstenen

Bouwstenen

Signalering

Risicosignalen

Bouwstenen

Zo breng je het signaleringsnetwerk op orde

Wil je een duidelijk beeld krijgen van risicojongeren? Hun netwerk kennen en deze verbeteren? Dan werk je als procesregisseur samen met je partners. Samen signaleren jullie vroegtijdig risicogedrag van jongeren. En proberen jullie met elkaar deze jongeren (weer) op het goede pad te krijgen of te houden.

Deze bouwstenen zijn vooral bedoeld voor procesregisseurs binnen gemeenten die samenwerken met partners die met jongeren en hun problemen werken. Ook kan het zijn dat jullie samenwerken volgens het werkproces problematische jeugdgroepen en groepsgedrag (het 7-stappenmodel).

Snel signalen horen

Signalen dat een jongere de verkeerde keuzes maakt, wil je zo snel mogelijk horen. Zo kun je met elkaar op tijd actie ondernemen en een jongere helpen betere keuzes te maken. Om dit goed te kunnen doen, is het belangrijk om heldere afspraken te hebben. Dat heet ook wel een signaleringsroute. Dit is een werkwijze die duidelijk maakt wie, wat, waar en wanneer signalen kan delen.

Een signaleringsroute kan pas goed werken als het samenwerkingsnetwerk ook doet wat het moet doen. Daar zorg je als procesregisseur voor. Om dit goed te organiseren, geef je aandacht aan de volgende 5 bouwstenen:

1. inzet op de verbinding tussen professionals (mensen)
2. inrichten van een organisatiestructuur (organisatie)
3. investeren in vakmanschap, competenties en kennis (kennis)
4. investeren in jongeren: contact en verbinding (jongeren)
5. monitoren en bijsturen (ontwikkeling)

Bouwstenen 1 en 2 vormen een stevige basis voor een heldere signaleringsroute. Bouwstenen 3 en 4 richten zich vooral op de kwaliteiten van betrokken partners en daarnaast op de doelgroep. Met bouwsteen 5 zorg je dat je van elkaar blijft leren.

Overal waar 'hij' staat, kan ook 'zij' worden gelezen.

Bouwstenen

Mensen →

Organisatie →

Kennis →

Jongeren →

Ontwikkeling →

Bouwsteen 1 | Verbinden van professionals (taak procesregisseur)

Als procesregisseur regisseer je de overleggen over jeugd. Bedenk dat je collega's en partners een eigen visie, cultuur en belangen hebben. Het is jouw taak om de urgentie, de opdracht én de belangen samen te brengen. Dat belang maak je voor alle partners duidelijk. Samen optrekken is hierbij hard nodig en dat benadruk je. Met je helicopterview overzie en coördineer je het

geheel. In netwerken (en dus mensen) investeren, vraagt om een lange adem. Je moet elkaar leren kennen en elkaars vertrouwen winnen. Pas als dat lukt, gaan mensen signalen delen.

Om alle partners goed aan elkaar te verbinden, zet je onderstaande kennis en vaardigheden in.

Wat wil je weten?

Je hebt kennis van zaken, over veiligheid én zorg. Je kent je partners goed, formeel en informeel. Je weet ook precies wat het werken in teams vraagt van jezelf en andere mensen. Natuurlijk weet je wat de opdracht is en je deelt deze met anderen. Je weet ook wat je van anderen kunt verwachten.

Wat wil je bereiken?

Als procesregisseur neem je de verantwoordelijkheid op je om de samenwerking tot een succes te maken. Partners hebben een eigen inbreng en mening; daar sta je voor open. Ga de dialoog aan. Oordeel niet, maar geef wel je mening. Dat doe je op een (open) en respectvolle manier, met aandacht voor elkaar. Je streeft ernaar dat iedereen achter de gezamenlijk doelen staat en de afspraken accepteert. Tot slot kent iedereen de organisatiebelangen en doelen van de anderen.

Wat wil je doen?

Je voert het gesprek met je partners, toont je betrokkenheid en werkt aan het vergroten van het onderlinge vertrouwen. Daarnaast besteed je tijd aan de mensen in het netwerk; je gaat op de koffie. Je coördineert het overleg, hebt aandacht voor het proces en de betrokkenheid van elke partner. Je bewaakt het nakomen van afspraken.

Bouwsteen 2 | Inrichten en organiseren signaleringsroute

Voor een goede inrichting van de signaleringsroute kijk je naar de processen die binnen jouw organisatie en het netwerk plaatsvinden. Welke personen zijn betrokken bij de risicosignalering van jongeren? Wie doet wat, hoe hangen verschillende overleggen met elkaar samen en hoe zijn de taken en verantwoordelijkheden verdeeld? Daarbij helpt het om een zogenoemd handelingskader te maken.

In het handelingskader staat minimaal:

- Het commitment voor de signaleringsroute op uitvoerend, strategisch en bestuurlijk niveau.
- In overleg met partners krijgt de signaleringsroute vorm. Dit doe je door duidelijk met elkaar af te spreken wanneer je een signaal

in behandeling neemt. Daarbij ga je altijd zorgvuldig om met de betekenis van signalen. Een jongere mag niet ten onrechte aangemerkt worden als een probleemjongere.

- De betrokken organisaties leveren professionals met voldoende tijd, geld en mandaat om signalen op te volgen.
- Professionals werken met elkaar aan vakmanschap. Als het gaat om het signaleren van risico's bij jongeren, staan zij open voor dialoog en verbetering in de samenwerking. Hoe jullie dit doen, staat ook in het handelingskader dat jullie samen opstellen.
- Tot slot bevat het handelingskader adviezen over hoe de verschillende partijen vanuit hun eigen taken en verantwoordelijkheden een rol vervullen in de signaleringsroute. Natuurlijk zijn daarbij de geldende wettelijke kaders, ook rond privacy, leidend.

Wat wil je weten?

Vooraf check je of er draagvlak is voor de signaleringsroute en de inrichting hiervan op uitvoerend, strategisch en bestuurlijk niveau. Je wilt ook inzicht in de beschikbare tijd en middelen van je partners. Daarnaast weet je welke afspraken nodig zijn over de samenwerking en wat de gezamenlijke visie is op het op tijd signaleren van risicojongeren. Partners en collega's weten je als aanspreekpunt te vinden. Ook ken je de (on)mogelijkheden van informatie uitwisseling. Tot slot ben je op de hoogte van de prestatieafspraken met de uitvoeringsorganisaties die een taak hebben in de signalering, zoals het jongerenwerk.

Wat wil je bereiken?

Je wilt het handelingskader samen met partners uitvoeren. Je stelt een organigram van de overlegstructuur op en verspreidt deze onder alle netwerkpartners. Daaruit volgen taken, rollen en bevoegdheden. Deze zijn beschreven en gedeeld met alle relevante partners. Ook deel je met relevante partners uit het netwerk een kaart met risicosignalen ('rode vlaggen').

Wat wil je doen?

Als procesregisseur breng je alle kennis en ervaring van de professionals bij elkaar. Je werkt samen aan vroegtijdig signaleren van problemen bij jongeren, vanuit een gezamenlijk belang.

Bouwsteen 3 | Investeren in kennis, vakmanschap en competenties

Vakmanschap is de (door)ontwikkeling van vakkennis, leer- en innovatievermogen, ondernemerschap, improvisatievermogen en besluitvaardigheid. Investeren in kennis, vakmanschap en competenties is belangrijk en dat begint met samen uitproberen, verbeteren en vernieuwen. Op deze manier zet je samen stappen die bijdragen aan lerend werken.

Wat wil je weten?

Iedereen weet wat hij van elkaar kan verwachten en heeft kennis over elkaars werkwijzen en deskundigheid. Zo wordt de juiste professional, met de juiste deskundigheid en vaardigheden ingezet.

Wat wil je bereiken?

Je wilt deskundige professionals die getraind zijn in het herkennen en onderzoeken van signalen. Die van elkaar willen leren. Je wilt ook dat zij weten waar zij met hun vermoedens en signalen terecht kunnen, of waar zij advies kunnen krijgen.

Wat wil je doen?

Bij het beoordelen van signalen maak je gebruik van ieders expertise. Professionals met een ontwikkeld niet-pluisgevoel kennen de zogenoemde rode vlaggen en herkennen risicovolle signalen. Zij melden deze bij een vastgesteld meldpunt of bij de juiste personen.

Bouwsteen 4 | Investeren in jongeren: contact en verbinding

Uitvoerende professionals zoals jongerenwerkers, medewerkers van Halt, straatcoaches, jeugdboa's en wijkagenten zoeken contact met jongeren. In dat contact willen jongeren zich gezien voelen als mens. Zij willen erbij horen en ertoe doen. Jongeren zoeken van nature naar verbondenheid. Professionals moeten deze verbondenheid nadrukkelijk opzoeken, wat niet altijd vanzelfsprekend is en vanzelf gaat. Professionals benaderen jongeren vanuit persoonlijke interesse, maar ook vanuit hun beroep. Dus vanuit hun taak, rol en bevoegdheden. Tussen professionals zit een verschil in benadering, maar contact en verbinding leggen zou eigenlijk universeel moeten zijn.

Het netwerk van de jongere

Uitvoerende professionals kijken hoe het netwerk van een jongere in elkaar zit. Daarbij kijken ze ook naar familieleden die positief te beïnvloeden zijn. Zoals dat ook gebeurt in een aanpak van zusjes en broertjes. Ze zoeken deze jongeren op in hun eigen omgeving en luisteren naar hen. Jongeren willen graag praten met iemand die luistert en die ze in de ogen aan kunnen kijken. Bij voorkeur dichtbij huis of school. Jongeren (en vooral meisjes) vertellen vaak dat ze het fijn vinden als iemand af en toe oprecht even vraagt 'hoe het eigenlijk met ze gaat'. Vooral als de indruk bestaat dat het niet zo goed gaat. Dit maakt het mogelijk om een problematische situatie vroegtijdig aan te pakken.

Wat wil je weten?

Je weet dat jongeren het meest worden beïnvloed door hun leeftijdsgenoten. *Peer education* is daarom ideaal om jongeren te bereiken en te betrekken. Leeftijdsgenoten weten wat er speelt in het leven van andere jongeren en ze zijn ook in staat om als gelijken gevoelige onderwerpen te bespreken. Jongeren kunnen inspirerende rolmodellen voor elkaar zijn.

Realiseer je dat jongerenwerkers concurreren met professionele vloggers, influencers en contentmakers. Deze mensen verdienen daar hun brood mee en zijn hier 24 uur per dag mee bezig. De kracht van het jongerenwerk is de combinatie van online en offline contact zoals het sturen van berichtjes via social media, een appje, of videobellen en het gesprek op straat, in het buurthuis of op school.

Wat wil je bereiken?

Je wilt dat professionals in het veld de tijd hebben om relaties met jongeren op te bouwen en te onderhouden. Dat zij echt luisteren naar wat jongeren te vertellen hebben en transparant zijn over wat ze met hun informatie doen. Je wilt ook een actieve samenwerking met scholen. Als procesregisseur wil je dat de focus ligt op duidelijke en haalbare resultaten. Zo verbeter je het zicht op risicojongeren.

Wat wil je doen?

Je werkt samen met organisaties die een sleutelrol spelen in het dagelijks leven van jongeren. Jongerenwerk, politie en handhavers zijn zichtbaar aanwezig en benaderbaar, ook online. Het jongerenwerk staat in contact met de jongeren in de buurt, op school, op een sport- of hobbyclub, bij een jeugdzorginstelling, festivals, uitgaansleven of online.

Bouwsteen 5 | Blijvend monitoren, bijsturen en verbeteren

Je monitort het signaleringsproces voortdurend. Niet alleen om de doelstellingen bij te stellen en met elkaar de uitvoering te verbeteren, maar je monitort ook of alle partners zorgvuldig handelen bij het melden en in behandeling nemen van signalen. Je kijkt hierbij ook naar: wat werkt goed, wat zijn de randvoorwaarden voor succes, wat zijn werkzame elementen en wat zijn volgens de partners de resultaten?

Ga daarvoor systematisch te werk en meet op vaste momenten de voortgang. De belangrijkste ingrediënten om blijvend te monitoren, bijsturen en verbeteren zijn discipline, tijd en voldoende capaciteit.

Wat wil je weten?

Je wilt weten of er een beter zicht is gekomen op risicjongeren en hun netwerk.

Wat wil je bereiken?

Je wilt tijd en geld reserveren voor de monitoring. Maak iemand verantwoordelijk voor een periodieke monitoring, anders gebeurt het niet. Maak er ook een gewoonte van om het werk in de praktijk te monitoren en maak het een onderdeel van je dagelijkse werk.

Wat wil je doen?

Je stelt vooraf haalbare en meetbare indicatoren op waarop je monitort. De voortgang monitoren helpt ook bij de verantwoording. Deel de leerervaringen met anderen, zodat je van elkaar leert.

Signalering

Bouwstenen

Signalering

Risicosignalen

Signalering

Verbeter met elkaar het zicht op jongeren

Signalen sneller herkennen dat jongeren verkeerde keuzes maken en in de criminaliteit (dreigen) terecht (te) komen, vraagt om het nodige bewustzijn én kennis. Dat is de basis, maar wat doe je daarna met die signalen? Waar rapporteer je deze en met wie deel je de informatie? Pas dan kun je handelen: wat ga je doen en welke interventies zet je in?

Voor wie?

Deze handreiking is vooral gericht op proces-regisseurs OOV die samenwerken met partners die betrokken zijn bij het werkproces problematische jeugdgroepen en groepsgedrag (het 7-stappenmodel). Natuurlijk is deze informatie ook bruikbaar voor andere partijen die met jongeren te maken hebben, dus we spreken ook die professionals aan. Want signaleren doe je samen!

Stappen voor doeltreffend signaleren

1. Bewust worden

2. Waarnemen

3. (Risico's) signaleren

4. Rode vlaggen delen

5. Rangschikken van signalen

6. Opvolgen rode vlaggen

7. Terugkoppelen

Procesmodel signaleringsroute

Taken en rollen partners

Stap 1 | **Bewust worden**

De basis om met alle partners goed zicht te krijgen op jongeren die dreigen af te glijden naar criminaliteit begint met bewustwording. Ken je met elkaar de signalen voor risicovol gedrag en heb je hier samen meer bewustzijn op, dan kun je de waarneming 'sturen'. Dat vraagt om uitleg. Lees verder onder punt 2.

Bouwstenen

Signalering

Risicosignalen

Stap 2 | Waarnemen

Wat is waarnemen? Dit is het ontvangen en analyseren van signalen uit je omgeving. Dat doe je grotendeels onbewust (95%). Mensen nemen alleen waar wat voor hen belangrijk is of waar ze alert op zijn. Dit betekent dus ook dat de werkelijkheid voor iedereen anders is. Dit hangt onder meer samen met opvoeding, achtergrond, opvattingen en normen en waarden. Hiermee geeft iemand betekenis aan zijn waarnemingen en ziet deze als de werkelijkheid.

Bouwstenen

Signalering

Risicosignalen

Stap 3 | Risico's signaleren

Wat zijn risicosignalen? Hoe herken je als professional deze zogeheten 'rode vlaggen'? Hoe en met wie bespreek je ze? Vraag collega's of partners of zij hetzelfde zien als jij en wat zij ervan vinden.

Bespreek het risicosignaal ook met de jongere of zijn ouders/verzorgers. Vraag wat er aan de hand is. Gaat dat niet en is de zorg zo groot dat er gegronde redenen zijn om te vermoeden dat het mis gaat, dan kun je toch de informatie delen met de procesregisseur. Dat moet je vooraf of achteraf de jongere vertellen en daarbij uitleggen wat je redenen zijn of waren om de informatie te delen.

Zo versterk je een signaal of ontkracht je het juist. Vind je een signaal krachtig, dan is delen de volgende stap.

Bij het delen van signalen en informatie over een jongere is transparantie richting de jongere en zijn ouders of verzorgers heel belangrijk. Denk hierbij altijd aan het menselijke aspect. Niemand vindt het prettig als er informatie achter zijn rug om wordt gedeeld, dus doe dat alleen als het echt niet anders kan (als het doel van de betreffende gegevensverwerking erdoor in het gedrang zou komen) en informeer zo mogelijk achteraf alsnog. Respect voor een ander en openheid zijn belangrijke waarden en streef je zoveel mogelijk na.

Bouwstenen

Signalering

Risicosignalen

Bouwstenen

Signalering

Risicosignalen

Stap 4 | Rode vlaggen delen

Deel op tijd de signalen die je ziet en bespreek je zorgen. Je hoeft geen namen te noemen. Vertel ook over je vermoedens of niet-pluisgevoelens. Bijvoorbeeld in het overleg dat daarvoor is ingericht.

Als professional kun je vaak bij meerdere meldpunten of een daarvoor ingericht overleg een signaal afgeven. Soms is het lastig om te bepalen waar je het signaal meldt. Hoort het thuis in het veiligheidsdomein of in het sociaal domein? Zorg dat je een goed overzicht hebt van alle meldpunten en overleggen in beide domeinen zodat je weet waar je terecht kunt met welke signalen.

Zorg- of veiligheidssignalen kunnen - afhankelijk van de specifieke situatie - worden gemeld bij het lokaal team, de politie, het Zorg- en Adviesteam van een school, de procesregisseur OOV, Veilig Thuis, of het meldpunt Zorgwekkend gedrag. Deze meldpunten hebben verschillende mogelijkheden om met de melding aan de slag te gaan of een signaal bij een derde partij of professional onder de aandacht te brengen.

Sommige meldingen kunnen altijd

Op grond van de privacywetgeving zijn er beperkingen aan het delen van persoonlijke informatie in een melding. Sommige meldingen kunnen wél altijd worden gedaan. Als eerste geldt dat voor een signaal over kindermishandeling en/of huiselijk geweld. Dat meld je altijd bij Veilig Thuis (VT). Volgens de Wet verplichte meldcode kun je als professional, óók in geval van een beroepsgeheim, je zorgen melden bij Veilig Thuis. Je hebt daar geen toestemming voor nodig van de jongere. Bespreek wel

altijd je zorgen met hem, tenzij de veiligheid in het geding is. Zodra de situatie veiliger is, ben je wel verplicht de jongere te vertellen welke informatie je over hem met wie hebt gedeeld.

In de tweede plaats mag iedere partij die aanwijzingen heeft over mogelijke strafbare feiten of gevaren voor de openbare veiligheid, zoals wapenbezit, dit melden bij de politie, inclusief de bijbehorende persoonsgegevens. Dit geldt voor alle partijen die onder de reikwijdte van de AVG vallen. Maar let op: heb je een beroepsgeheim, dan gaat dit altijd voor.

Tot slot geldt dat als er sprake is van een acuut veiligheidsrisico waarbij het noodzakelijk is dat bepaalde persoonsgegevens aan een derde partij worden verstrekt, dit mogelijk is op grond van de grondslag gerechtvaardigd belang.

Combinatie van zorg- en veiligheidssignalen

Is er een combinatie van zorg- en veiligheidssignalen, dan kan het nodig zijn op verschillende plaatsen een melding te doen. Een jongerenwerker die signalen krijgt van wapenbezit én problematisch drugsgebruik, meldt het wapenbezit bij de politie en geeft het signaal over het drugsgebruik door aan het lokaal team. Hij kan hier om advies vragen, of - in overleg met de jongere - om een toeleiding naar hulpverlening.

Signalen over leerlingen

Zorgsignalen over leerlingen van een school kunnen worden ingebracht in het Zorg- en Adviesteam op die school (ZAT). De leerplichtambtenaar of het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC) en eventueel de politie

maken deel uit van dit team waardoor er een verbinding is met het OOV-domein en eventueel het OM. Voor de politie gelden beperkingen bij het delen van hun informatie met het ZAT.

De politie kan als onderdeel van de politietaak personen onder de aandacht brengen van het sociaal domein of de leerplichtambtenaar als daar aanleiding voor is. Bijvoorbeeld wanneer jongeren zich tijdens schooluren hinderlijk ophouden in winkelcentra. Voor informatieverstrekking aan scholen bestaat er geen verstrekkinggrondslag voor de politie, uitzonderingen daargelaten.

De leerplichtambtenaar kan in het ZAT mededelingen doen voor zover dit nodig is bij de uitvoering van zijn taken. Daarbij moet hij rekening houden met de lokale instructie waarin instellingen en diensten waarmee hij samen kan werken worden aangewezen door het college van B en W.

Signalen uit het sociaal domein

Als procesregisseur OOV wil je het liefst ook relevante risicosignalen uit het sociaal domein ontvangen, voor zover die betrekking hebben op de veiligheid van de jongere zelf, zijn omgeving of de openbare orde. Als procesregisseur OOV werk je onder de verantwoordelijkheid van de burgemeester in het veiligheidsdomein. Dit betekent dat je, zo lang het om het delen van signalen gaat, geen persoonsgerelateerde informatie bij partners uit het sociaal domein mag opvragen of ontvangen. Wel kun je signalen ontvangen uit het sociaal domein via de politie. Als de politie dit nodig acht deelt zij deze informatie met jou op grond van de politietaken.

Stap 5 | Rangschikken (duiden-beoordelen-wegen) van signalen

Als procesregisseur OOV bepaal je hoe urgent een signaal is. Dat doe je bij voorkeur samen met de politie. Betrek eventueel het jongerenwerk en de afdeling Toezicht en handhaving om het signaal te duiden en te beoordelen. De persoon die het signaal meldt, hoeft hier niet bij te zijn.

Signalen uit sociaal domein

Er is geen gezamenlijk overleg mogelijk waarbij het sociaal domein aanschuift. Soms kun je wel via een bilateraal contact het signaal samen duiden. Bijvoorbeeld als het gaat om signalen over een jongere met een lichte verstandelijke beperking die vaak betrokken is bij ruzies. Dan kun je checken of het signaal urgent is en moet worden doorgezet naar de hulpverlening. Dit kan anoniem worden besproken.

Signalen uit het onderwijs

In het onderwijs worden signalen gemeld en geduid in het Zorg- en Adviesteam. Daarin zit ook hulpverlening zoals jeugd-GGZ of schoolmaatschappelijk werk, de leerplichtambtenaar/RMC en soms ook de politie. Als een jongere regelmatig spijbelt, meerdere mobieltjes heeft en opeens dure merkkleding draagt, kan dit een rode vlag zijn dat de jongere dreigt af te glijden naar de criminaliteit.

Iedereen oordeelt anders

Besef dat iedereen altijd anders oordeelt over een signaal. Elke professional kent namelijk een andere betekenis toe aan een waargenomen signaal. Met andere woorden: iedere persoon geeft een waardeoordeel over het 'gedrag' van een jongere. Neem dan ook de tijd om met elkaar een signaal te onderzoeken. Laat iedereen reflecteren op het signaal en een toelichting of verklaring geven. Dan pas kun je met elkaar het signaal wegen.

Welke vragen stel je om de ernst van een (risico)signaal in te schatten?

- 'Zijn er nog meer signalen of feiten die de urgentie aantonen?'
- 'Wat vinden we nog normaal gedrag?'
- 'Wat zijn de rode vlaggen?'
- 'Welk beeld hebben we samen?'

Signalen anoniem bespreken

De signalen over een jongere bespreek je bij voorkeur geanonimiseerd. Is het signaal serieus genoeg en goed onderbouwd, dan bespreek je dit met de partner(s) die het meest geschikt is/zijn. Zie hiervoor het [procesmodel](#) van de signaleringsroute. De jongere kan dan met naam en toenaam worden genoemd. Informeer de jongere en zijn ouders/verzorgers daarover. Ga hier zorgvuldig mee om.

Duiden van signalen

Ook is het belangrijk hoe het signaal wordt geduid: is het een signaal dat duidelijk thuishoort in het veiligheidsdomein of duidelijk thuishoort in het zorgdomein? Daar waar de scheiding moeilijk is, duid je het signaal altijd samen. Als het moeilijk wordt, is het altijd goed om even terug te gaan naar de basis: met welk doel wil ik iets delen? Wat is mijn rol/taak? Welke informatie is strikt noodzakelijk, kan het anoniem of op een andere manier, hoe deel ik veilig en hoe kan ik de jongere zo snel mogelijk in kennis stellen van wat ik aan het doen ben?

Oog voor onderliggende problemen

Probeer ook oog te hebben voor onderliggende problemen die het gedrag van een jongere beïnvloeden. Kijk bijvoorbeeld naar zijn veerkracht, weerbaarheid en sociale netwerk. Want het sociale netwerk waaronder familie, vrienden en de buurt waar hij woont, vormt zijn leefwereld en beïnvloedt zijn gedrag.

Stap 6 | Opvolgen rode vlaggen

Heb je een jongere en zijn situatie goed in beeld, dan bepaal je wat er moet gebeuren. Samen met partners stel je vast wie welke actie onderneemt. Dat gebeurt onder meer op basis van rol, taken en bevoegdheden. Is er sprake van wapengebruik of -bezit onder jongeren, raadpleeg dan de [interventiematrix](#).

Bouwstenen

Signalering

Risicosignalen

Stap 7 | Terugkoppelen

Vertel degene die het signaal inbracht wat er mee is gedaan (op procesniveau). Wel zo netjes én het versterkt de samenwerking. Bovendien vergroot je zo de kans dat iemand een volgende keer weer een melding doet.

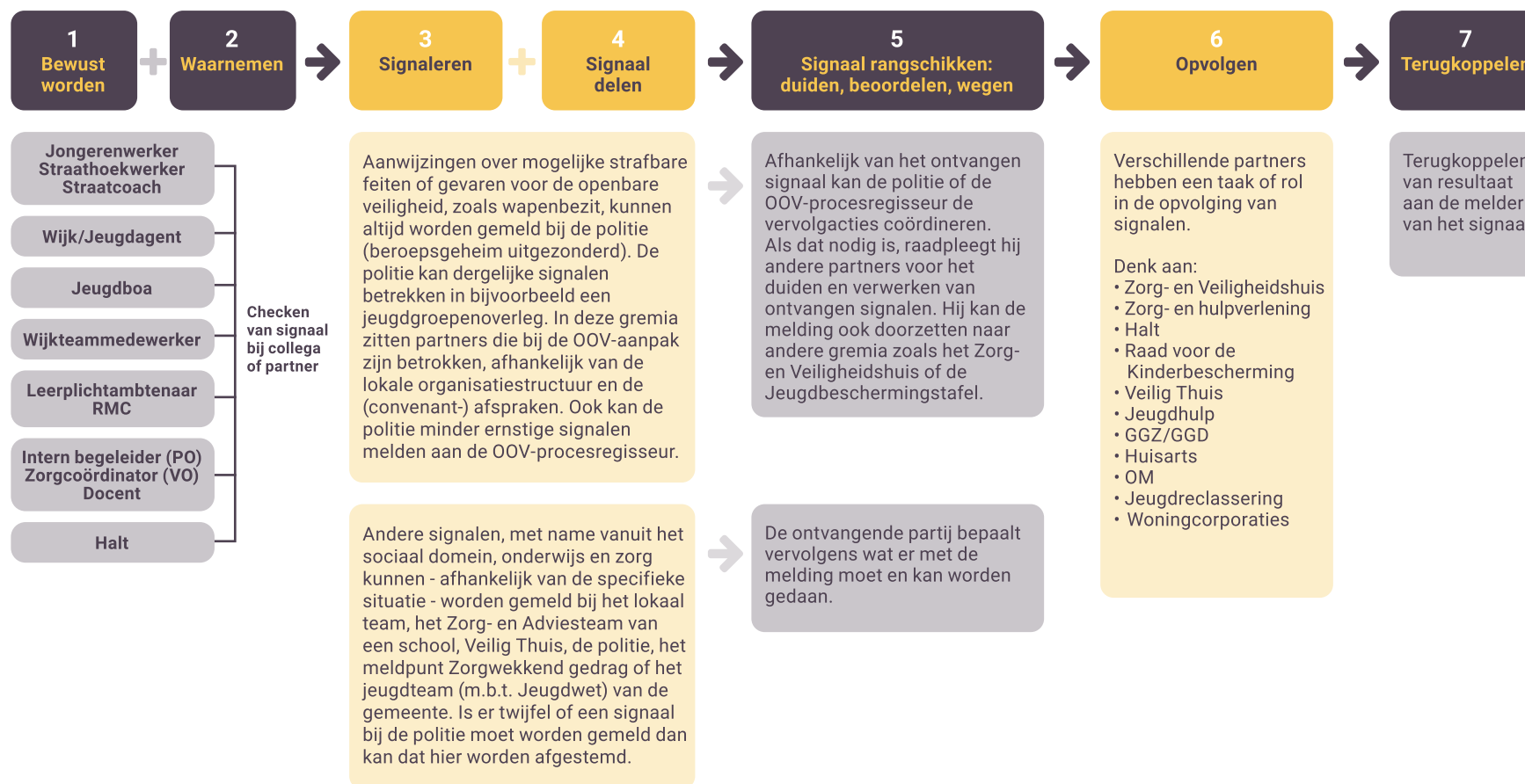
Bouwstenen

Signalering

Risicosignalen

Procesmodel van de signaleringsroute

De genoemde partners en organisaties in dit model zijn niet limitatief. Er zijn lokale verschillen.

Stap 1 en 2 | Bewust worden en waarnemen

Weet welke signalen wijzen op risicovol gedrag en ontwikkel hier bewustzijn op. Op dat moment kun je je waarneming meer 'sturen'. Je vangt dan de signalen uit de omgeving op die voor jou van belang zijn en neemt deze bewust waar. Houd er rekening mee dat partners, maar ook collega's, verschillend waarnemen.

Stap 3 en 4 | Signaleren en delen

Vangt iemand een signaal op, dan vraagt hij aan collega's/partners of zij hetzelfde zien. Als dat mogelijk is, vraagt hij dat ook aan de jongere zelf of aan zijn ouders/verzorgers. Zo kan hij het signaal versterken of juist afzwakken. Bij een krachtig signaal deelt hij het signaal in het daarvoor afgesproken overleg of meldpunt.

Stap 5 | Rangschikken

Beoordeel of het signaal spoedeisend of zwaar is. Dat doe je samen met meerdere professionals die hiervoor volgens de privacywetgeving zijn bevoegd.

Stap 6 | Opvolgen

Heb je een goed beeld, dan bepaal je de opvolging. Wie gaat wat doen?

Stap 7 | Terugkoppelen

Op procesniveau koppel je terug aan de melder van het signaal wat ermee is gedaan.

Taken en rollen van de belangrijkste partners bij het signaleren van problematische jeugdgroepen (inclusief fluide jeugdnetwerken) en groepsgedrag

Procesregisseur jeugd/OOV van de gemeente

Hij coördineert het proces rondom de signalen over jongeren. Hij is verantwoordelijk voor het verzamelen en rangschikken van de informatie. Hij bevraagt hiervoor zowel externe partners als collega's van de afdelingen onderwijs, zorg en welzijn etc. Ook monitort hij de resultaten.

Politie: wijk/jeugdagent

De politie kent vanuit haar informatiepositie (signaleren en adviseren) en taakstelling een eigen verantwoordelijkheid om de gemeentelijke procesregisseur in positie te brengen.

Een wijkagent kan een signaal waarnemen, inbrengen en hierover adviseren. Bijvoorbeeld om een signaal op te schalen, te rangschikken, op te volgen of terug te koppelen.

Een wijkagent kan ook online (via openbare bronnen en openbare profielen) veel informatie ophalen en is sneller bevoegd om deze te delen met partners.

Jeugdboa

Een jeugdboa is in dienst van de gemeente. Hij signaleert en meldt risicosignalen die hij in de openbare ruimte waarneemt.

Jongerenwerker Straathoekwerker/Straatcoach

Jongerenwerkers hebben een goed zicht op jongeren en onderhouden nauw contact met ze. Zij weten wat er speelt; online én offline. Jongerenwerkers signaleren, melden en volgen signalen op.

Een jongerenwerker kan online risicosignalen opvangen (via openbare bronnen en openbare profielen). Informatie van privé-accounts mag hij niet rechtstreeks delen met partners, maar hij kan altijd een signaal melden. Straathoekwerkers werken outreachend en bieden jongeren hulp bij problemen.

Leerplichtambtenaar

Een gemeentelijke leerplichtambtenaar verzamelt waardevolle informatie over schoolverzuim en schooluitval van minderjarigen. Hij signaleert, meldt en volgt signalen op.

Intern Begeleider (PO) Zorgcoördinator (VO) Docent

Scholen hebben waardevolle informatie waar het jongerenwerk, schoolmaatschappelijk werk en de wijkagent hun voordeel mee kunnen doen. De school speelt zelf ook een belangrijke rol in het opvangen en melden van risicosignalen. In het primair onderwijs meldt de IB-er signalen; in het voortgezet onderwijs is dat de zorgcoördinator. Docenten kunnen signalen bij hen melden.

In dit [Overzicht vroegsignalering](#) vind je een uitgebreid overzicht van de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de verschillende partners bij vroegsignalering.

Worden er wapens bij jongeren gesignaleerd? Raadpleeg dan de [interventiematrix wapenbezit-en-gebruik onder jongeren](#). Hierin staan taken en rollen van politie, gemeente, jeugdreclassering, jeugdbescherming, Halt en school helder beschreven.

Risicosignalen

Bouwstenen

Signalering

Risicosignalen

Risicosignalen

Rode vlaggen signaleren

Sommige signalen kunnen erop wijzen dat een jongere een risico vormt of gaat vormen voor zichzelf en/of de samenleving. Of dat hij dreigt af te glijden naar criminaliteit. Deze signalen zijn vaak subtiel; je moet er bewust op letten om ze te zien. Als een signaal wijst op een risico, is dat een rode vlag.

Wanneer weet je of signalen wijzen op een rode vlag? Hoe herken je deze? Met onderstaand overzicht van rode vlaggen weet je beter waar je op moet letten. In de online én offline omgeving van een jongere. Eén signaal hoeft nog niet te wijzen op een risico. Maar een combinatie van signalen kan dat wel zijn.

Persoonlijkheid en gedrag

- Hij toont een opvallende verandering in houding of gedrag.
- Is niet aanspreekbaar op zijn gedrag.
- Liegt, heeft altijd smoesjes.
- Opvallende levensloopgebeurtenis.
- Agressief taalgebruik.
- Een gebrek aan sociale controle.
- Overgevoelig voor status; trots e.d. in extreme vorm.

Psychologische factoren

- Vermoeid, neerslachtig, teruggetrokken, lage(re) motivatie, weinig ambitie.
- Snel wisselende emoties en plotselinge gedragsveranderingen.
- Sociaal onvoldoende vaardig, onzeker of eenzaam.
- Heeft gevoel dat hij 'er niet bij hoort'.
- Heeft een gevoel van desillusie.
- Heeft antisociale persoonlijkheidskenmerken.

Opleiding, werk, economische omstandigheden

- Heeft geen werk of dagbesteding.
- Heeft een laag opleidingsniveau.
- Krijgt problemen op school.
- Spijbelt en/of komt vaak te laat.
- Voortijdig met school gestopt.
- Heeft een lage motivatie (onverklaarbaar of plotseling), moeite met schoolprestaties, concentratieproblemen, slaapt in de klas.
- Toont grensoverschrijdend gedrag in de klas: fysieke en/of verbale agressie, bedreiging, schelden en/of grof taalgebruik, diefstal, spullen kapot maken of gooien met spullen.
- Heeft problemen op school; financieel en/of op het gebied van drugs.
- Heeft plotseling hoge schulden of geldproblemen.
- Is financieel kwetsbaar.
- Wordt vaak opgewacht in de pauzes en/of na school.

Online gedrag

- Heeft meerdere mobieltjes of een wegwerptelefoon.
- Krijgt veel berichten en telefoontjes; hij moet altijd bereikbaar zijn.
- Maakt toenemend gebruik van social media.
- Is eerst actief en aanwezig op social media, dan opeens onder de radar.
- Maakt online filmpjes en *drill raps*; kondigt geweld aan.
- Dreigt online met wapens.
- Brengt online wapens in zicht.
- Heeft digitaal grensoverschrijdend gedrag; maakt bijvoorbeeld een nepaccount aan om iemand anders kwaad te doen, chanteert, perst af of doet aan sexting.

Levensstijl

- Gebruikt (soft)drugs en/of alcohol (overmatig).
- Gebruikt softdrugs én heeft vrienden die een negatieve invloed hebben en/of is voortijdig gestopt met school.
- Vertoont probleemgedrag (o.a. vechten, drank- en/of drugsgebruik, gokken).
- Heeft een verstoord dag-nacht ritme, wallen.
- Gaat vaak uit.
- Verandert van uiterlijk; ziet er plotseling uitdagend en sexy uit.
- Heeft onverklaarbaar veel cash geld in bezit.
- Draagt dure (merk)kleding, sieraden, of heeft nieuwe luxe spullen terwijl er geen sprake is van een (bij)baan of rijke ouders.
- Rijdt op dure scooters of in dure auto's mogelijk zonder rijbewijs, of laat zich ophalen.
- Wil niet vertellen hoe hij aan zijn spullen komt.
- Verandering van lunch; van een mee-gebrachte boterham naar het kopen van dure broodjes in de kantine.
- Heeft het idee dat criminaliteit samen gaat met een aantrekkelijke levensstijl en makkelijk & snel geld verdienen.

Sociale bindingen

- Heeft familie, vrienden en/of kennissen binnen de criminaliteit.
- Heeft problemen in de thuissituatie.
- Groeit op in een minder stabiele gezins-situatie.
- Zijn gezin heeft een lage sociale economische status.
- Wil onderdeel uitmaken van een subcultuur.
- Heeft opeens veel nieuwe contacten of andere vrienden die niet passen bij zijn normale vriendengroep. Krijgt vrienden met een negatieve invloed.
- Gaat om met jongeren die veel ouder zijn en/of met personen die rond de school hangen en/of bezig dan wel controlerend zijn.
- Stelt zich beschermend op tegenover nieuwe vrienden en kennissen; doet hier geheimzinnig over.
- Isoleert zich van vrienden en bekenden.

Criminaliteit

- Is aangesloten bij een ernstige problematische jeugdgroep/netwerk.
- Pleegt geweldsdelicten.
- Heeft een criminele achtergrond.
- Gaat om met anderen die crimineel actief zijn.
- Stelt zich positief op tegenover de levensstijl van criminele groepen en het idee van makkelijk & snel geld verdienen.
- Had tijdens een controle drugs of gestolen spullen bij zich.
- Wordt gechanteerd met bewijzen van delicten.
- Heeft problemen met de politie, is gearresteerd of verdacht.
- Heeft opvallend veel kennis over drugs (handel/productie).
- Heeft zichtbare verwondingen.
- Bezit wapens, gebruikt wapens of dreigt met wapens.
- (Vermoedens van) crimineel gedrag, zoals dealen.
- Wordt gehaald en gebracht met scooter of auto.
- Wordt op plekken ver buiten de eigen leef-omgeving gesignaleerd.

Overige sociale factoren

- Er is sprake van groepsoverlast.
- Heeft rolmodellen binnen de georganiseerde criminaliteit.
- Woont in een buurt waar een georganiseerde criminele groep actief is.
- Woont in een buurt waar de criminele code wordt gevolgd.
- Komt veel in aanraking met georganiseerde criminaliteit.
- Is geregistreerd bij Halt.

Verwijzingen naar wetgeving

Signalering stap 4, pagina 2

Aanwijzingen van strafbare feiten altijd melden

bij de politie: AVG, overweging 50 mbt verenigbaar gebruik.

Signalering stap 4, pagina 2

Grondslag gerechtvaardigd belang: AVG, artikel 6 lid 1 f en overweging 47.

Signalering stap 4, pagina 2

Informatieverstrekking door politie

- **Verstrekking door politie aan de leerplichtambtenaar:** leerplichtambtenaren zijn BOA's gelet op artikel 16 lid 5 van de leerplichtwet 1969. BOA's vallen onder de Wpg op grond van artikel 46 van de Wpg jo. artikel 2 van het Besluit politiegegevens buitengewoon opsporingsambtenaren. De verstrekking van politiegegevens aan BOA's is mogelijk op grond van artikel 15 lid 1 Wpg.
- **Verstrekking door politie aan het college van B en W:** verstrekking is mogelijk op grond van artikel 18 lid 1 Wpg jo. artikel 4:2 lid 1 onder i Bpg, voor hun taken in de artikelen 2.3 en 2.4 van de Jeugdwet.
- **Verstrekking door politie aan een school of schoolbestuur:** er is geen verstrekking mogelijk. Er geldt een algemene verstrekkinggrondslag in geval van een zwaarwegend algemeen belang, te vinden in artikel 3 lid 4 Wpg.

Signalering stap 4, pagina 2

Lokale instructie voor de leerplichtambtenaar:

Volgens Leerplichtwet 1969 artikel 16 lid 4 d wijst het college van B en W diensten en instellingen aan waarmee de leerplichtambtenaar kan samenwerken voor zover hij dat nodig acht. Deze is terug te vinden als gemeentelijke 'instructie voor de leerplichtambtenaar'.

Signalering stap 3, risico's signaleren

Als het doel van gegevensverwerking in het gedrang zou komen: AVG, artikel 14 lid 5 b.

Algemeen

Zie voor overige relevante grondslagen ook het [Modelconvenant-jeugdgroepaanpak](#).

Bouwstenen

Signalering

Risicosignalen

Colofon

Deze publicatie is gemaakt in opdracht van het Ministerie van Justitie en Veiligheid als onderdeel van het actieplan Wapens en Jongeren.

Tekst Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid

Fotografie Shutterstock, Unsplash

Vormgeving CO3, Woltera Niemeijer

© Het CCV | Mei 2023

Het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) is een onafhankelijke stichting die partijen en veiligheidsprofessionals helpt om Nederland veiliger en leefbaarder te maken.

Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid

Churchilllaan 11, 3527 GV Utrecht

Postbus 14069, 3508 SC Utrecht

T (030) 751 67 00

E jeugd@hetccv.nl

I www.wegwijzerjeugdenveiligheid.nl

CCV centrum voor
criminaliteitspreventie en
veiligheid

WEGWIJZER
JEUGD EN VEILIGHEID

